

Qanlı yazılmış qəhrəmanlıq tarixi

20 YANVAR HADİSƏLƏRİNƏ İLK SİYASİ-HÜQUQİ QIYMƏT ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEV TƏRƏFİNDƏN VERİLDİ

... Hələ sovetlərin vaxtında Bakının istirahət guşəsi kimi tanınan Dağüstü Parkın ərazisi əvvəllər Çəmbəkənd kimi tanınıb. Oradakı qəbiristanlıq ötən əsrdə ermənilərin törətdikləri soyqırımlarda həlak olan Bakı sakinlərinin kütləvi olaraq dəfn edildiyi yer olub. Sovet ideologiyasının hakim kəsildiyi o illərdə işğalçılıq siyasətini pərdələmək üçün təfəkkürümüzü "qardaşlıq, birlik" psixologiyası ilə korlayan imperiya şovinist əməllərini gizlətmək üçün Kirovun heykəlini soydaşlarımızın məzarları üstündə ucaltmaqla bir daha tariximizi saxtalaşdırmışdır. Amma tarix təkrar olunduğu kimi torpaq qoynunda saxladığı günahsız nakamların ruhlarını Tanrı əmanəti kimi qoruyub saxlayır.

1990-cı ildə tarix təkrar olundu. Bir şənbə gününə təsadüf edən 20 Yanvar hadisəsi 1905-ci ildə Rusiyada 9 yanvar qanlı bazar günü törədilən qırğının təkrarı kimi imperiyanın iç üzünü göstərdi. 111 il bundan əvvəl törədilən qanlı hadisələrin müəllifi keşiş Qapon olsa da, eyni imperiya siyasətinə sadiqlik Bakı hadisələrində təkrarlandı. Çar Nikolayı M.Qorbaçov, Ə.Vəzirov, D.Yazov, B.Bakatin, B.Barennikov ... kimi qana susayan qatillər evəzlədilər.

...Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə ermənilərin çoxluq təşkil etdiyi imperiya qoşunları Bakını gülləbaran etdilər. O gecədən əvvəl isə Sədərəkdə (Naxçıvan MR) ermənilərin silahlı hücumları zamanı ilk şəhidlərimiz azyaşlı Maliklə Elvin qardaşları oldu, rayondakı bəzi obyektlər dağıdıldı. Amma insanlar bilmirdilər ki, əsrlərdən bəri sadiq qaldığı "parçala, hökm sür" siyasətini yeritməklə günahsız insanların qanını tökən mənfur xislətli imperiyanın susadıq qan-qada bununla bitməyəcək.

...20 yanvar 1990-cı ildə Bakının səhəri gözünü qanlı açdı. Həmin gün imperiya nökrələri xalqların milli oyanış istəyini susdurmaq üçün Almatıda, Vilnüsə, Tbilisidə sınaqdan keçirdikləri "təcrübəni" Bakıda da tətbiq etdilər. Qanıçən ermənilərdən, peşəkar döyüşçülərdən təşkil olunmuş "xilaskar qızıl ordu"nın zirehli hərbi maşınları, tankları sovetlərin buxovundan, əsarətindən qurtarmaq üçün haqq səsinə ucaldan dinc əhəlinin üstünə yeridildi. Heç bir xəbərdarlıq edilmədən insanlara qarşı vəhşiliklər törədən "paqonlular" Bakıda qanlı qırğınlar törətdilər. İnsanların azadlıq, istiqlalyyət, müstəqillik səslərini güllələrin dili ilə susdurmağa çalışdılar. Amma unudular ki, zalımlın zülmü olsa da, haqqın da bükülməz qolu, dönməz üzü vardır. Canlı siper çəkməklə tankların qarşısını kəsən, düşməne meydan oxuyan oğullarımız ölümləri ilə imperiyanın gücsüzlüyünü göstərdilər.

Bu zülmə qarşı ilk etirazını bildiren, o zaman Moskvada yaşayan xalqımızın müdrik oğlu, Vətənin, xalqını canından artıq sevən ulu öndər Heydər Əliyev təhdid və təzyiqlərdən çəkinməyərək Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gedərək 20 Yanvar qırğınlarını ölkəmizin suverenliyinə qarşı törədilmiş zorakılıq, teca-

vüzarlıq adlandırdı və faciəyə siyasi qiymət verilməsinə tələb etdi: "Belə qərar qəbul etmiş adamların hərəkətini siyasi qəbahət sayıram. Bəli, kobud siyasi səhv buraxılmışdır. Onlar sadəcə olaraq respublikadakı əsl vəziyyəti qiymətləndirə bilməmiş, Azərbaycan xalqının psixologiyasını anlamamış, əhəlinin müxtəlif təbəqələri ilə əlaqələri zəiflətməmişlər. Onlar görünür işlərin belə ağır faciəyə çevrilməyini əvvəlcədən düşünməmişlər. Bütün bunlar qabaqcadan nəzərə alınmalı və vaxtında vacib, zəruri tədbirlər qəbul edilməli idi. Ordu yeridilmiş, günahsız adamlar həlak olmuşlar" söyləməklə əsl günahkarların da cəzalarına çatması üçün cinayətə cəlb olunmalarının zəruriliyini bildirdi: "Belə qərar qəbul edən Azərbaycan rəhbərliyi, hamıdan əvvəl isə bərk ayaqda Azərbaycanı qoyub qaçan Vəzirov öz xalqı qarşısında məsuliyyət daşımalıdır. Ölkənin ali siyasi rəhbərliyinə yanlış məlumat verənlər də məsuliyyət daşımalıdır."

Azərbaycanı canından artıq sevən Ulu Öndər faciə ilə bağlı Azərbaycan xalqına teleqram göndərərək insanları belə ağır məqamlarda birliyə, həmrəyliyə çağırdı: "Azərbaycan KP MK-ya, Ali Sovetə, Nazirlər Sovetinə, Azərbaycan xalqına.

Bakı şəhərinə sovet ordusu hissələrinin yeridilməsi ilə əlaqədar xalqımızın başına gətirilən faciədən - dinc əhəlinin qırılmasından böyük ürək ağrısı ilə xəbər tutdum. Bu matəm günündə həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına, bütün Azərbaycan xalqına dərin hüznə başsağlığı verirəm.

Mən düşünülümüş aksiyanı pisləyir, onu antihumanist, antidemokratik, qanuna zidd hesab edirəm. Bu ağır gündə sizi ağıllı, kamallı olmağa, həmrəyliyə və birliyə çağırıram.

Mənim teleqramımın respublika mətbuatında dərc olunmasını, radio və televiziya ilə verilməsini, matəm mitinqində oxunmasını xahiş edirəm.

Heydər Əliyev
Moskva, 21 yanvar 1990-cı il."

Şəhidlərimizin tökülən qanlarına bais olanların mütləq cəzalandırılacağına, belə ağır günlərdə xalqı ilə bir olduğunu bildiren Ulu Öndərin müraciəti təbii ki, üzülən xalqa çatdırılmadı. Teleqramı gizlədən nəkəsəl günahsız insanları qırğına verdikləri üçün vicdan əzabı çəkmədilər. 19 yanvarda Azərbaycan Televiziyasının enerji blokunu partlatmaqla əsl həqiqətləri xalqdan, dünya ictimaiyyətinə gizlədənlər vəhşiliklərini örtbasdır etmək üçün haqqını tələb edən vətənpərvərlərə ekstremist adı verməkdən belə utanmadılar.

Səbəb isə belli idi. Türklərin bir məsələdə qeyd olunur ki, qurğuşun ünvan tanımır. Cinayətkarlar üçün qətlə yetirdiyi insanların kimliyi, şəxsiyyəti deyil, öz maraqları, cılız düşüncələri önəmlidir. Elə bu səbəbdən də qadın, uşaq, ahıl, cavan - yaşından asılı olmayaraq qarşıya çıxan hər kəs imperiyanın maraqlarına qurban getdilər. Həmin gecə və ondan sonra törədilmiş kütləvi zorakılıqlar nəticəsində onlarla günahsız insan öldürülmüş, dinc əhaliyə qarşı amansız əzab-əziyyətlər verilmiş, yaralıları daşıyan təcili yardım maşınları, evlərin eyvanları belə gülləbaran edilmişdi.

"Qardaşlıq ailəsi"ndə zorla saxlanılan imperiya üçün xalqların azadlıq, müstəqillik çağırışları kabus kimi qorxulu idi. Xüsusilə təbii sərvətləri ilə zəngin olan Azərbaycanı itirmək imperiyanın şah damarının kəsilməsi demək idi. Buna görə də nəyin bahasına olursa olsun Bakıdan yüksələn azadlıq

səslərini susdurmaq əmri verilmişdi. Xalqa bir olmaq əvəzinə Kremldə əyləşən ağalarına üz tutaraq yerli əhaliyə qarşı xəyanət edən respublikanın o vaxtkı rəhbəri Əbdürrəhman Vəzirov Azərbaycana qoşun yeridilməsinə şərait yaratdı. Onun xahiş və tələbinə uyğun olaraq 1990-cı ilin yanvar ayının əvvəllərindən etibarən SSRİ Müdafiə Nazirliyinin, Daxili Qoşunların və DTK-nın böyük hərbi kontingenti Azərbaycana gətirildi və Qala, Nasosni aerodramlarında, Salyan kazarmasında yerləşdirildi. Yəni 20 Yanvar hadisələrinə əvvəlcədən hazırlıq görülmüş, ordu döyüş vəziyyətinə gətirilmişdi. Bakının sübh sükutunu pozan tankların və güllələrin səsinə hələ də nələrin baş verdiyini dərk etməyən insanlar inana bilmirdilər ki, illərdən bəri özlərinə "böyük qardaş" hesab edib, hər əməllərinə müntəzir olduqları imperiya qanıçənləri belə qırğınlar törədə bilirlər.

SSRİ rəhbəri, ermənipərəst M.Qorbaçov erməni əsilli arvadının və yaxını Aqanbekyanın istəyinə uyğun olaraq Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılması planının ilk mərhələsinə başladı.

Müstəqil bir dövlətə qarşı siyasi cinayətçilik olan yanvar hadisələri törədildi. İnsanlar qətlə yetirildikdən sonra Qorbaçovun sərəncamı ilə Bakıda, Gəncədə, Naxçıvanda fəvqəladə vəziyyət elan olundu, komendant saati tətbiq edildi. Gündüz belə küçədə gördükləri insanlara qarşı zorakılıq tətbiq edən, içində insan olan maşınları tanklarla əzən "xilaskar sovet əsgəri" "qardaşlıq" himnini güllələrin səsi ilə "oxudu."

26 il bundan əvvəl törədilən qırğınlar Azərbaycan xalqını inamından döndərə bilmədi. Ağır dövrde min bir çətinliklə Azərbaycana qayıdan, ancaq respublika

rəhbərliyi tərəfindən təzyiqlərə məruz qaldığı üçün doğulduğu Naxçıvana gələn ulu öndər Heydər Əliyev bu sahədə də qətiyyətini əsərgəmədi. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sırası deputatı Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə hazırlanan "1990-cı ilin yanvar ayında törədilmiş Bakı hadisələrinə siyasi qiymət verilməsi haqqında" qərar layihəsi müzakirəyə çıxarıldı. Ümummilli lider Heydər Əliyevin nüfuzu sayəsində 21 noyabr 1992-ci il tarixdə qəbul olunmuş bu qərar 20 Yanvar hadisələrinə verilən ilk siyasi-hüquqi qiymət oldu. Beş bənddən ibarət həmin tarixi əhəmiyyətli sənəddə qeyd olunur ki, 1990-cı il yanvar ayında Bakıda törədilən qanlı hadisələr Azərbaycan SSR-in suveren hüquqlarına, respublikada gedən demokratik proseslərə qəsd kimi qiymətləndirilsin. Dinc əhəlinin qətlə yetirilməsi, göstərilən zorakılıq Azərbaycan xalqına açıq təcavüz kimi ittiham edilsin. Respublikanın ali hakimiyyət orqanları tərəfindən Bakı faciələrinə siyasi qiymət verilməməsi, bununla əlaqədar yaradılmış xüsusi deputat komissiyasının işinin qeyri-müəyyən səbəblərdən başa çatdırılmaması, günahkarların aşkara çıxarılıb məsuliyyətə cəlb olunmaması etirazla qarşılansın.

Naxçıvan MR Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyevin imzası ilə qəbul olunmuş bəyanatı da bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərin davamı kimi qiymətləndirmək olar. Bəyanatda deyilirdi ki, hadisələr imperiya qüvvələri ilə xalqa xəyanət yolunu tutmuş Azərbaycan kommunist rəhbərliyi tərəfindən birgə həyata keçirilmişdir. Hakimiyyət missiyasını qoruyub saxlamaq üçün xalqına qarşı çoxminli silahlı qüvvələrin təcavüzünü təşkil edən respublika rəhbərliyi heç bir hüquqi əsası olmadan Bakıda fəvqəladə vəziyyət rejiminin tətbiqindən belə çəkinməmişdir.

Yanvar hadisələrinə geniş mənada əsl hüquqi-siyasi qiymət xalqımızın qeyrətli oğlu Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdıxından sonra mümkün oldu. Qanları ilə dilimizə şəhidlik ifadəsini əlavə edən qəhrəmanlar bütün Azərbaycan xalqının övladı kimi sevidi, xatirəsi əziz tutuldu. Bu gün həmin tarixi anları bütünlükdə Azərbaycan xalqı üçün müqəddəs olan Şəhidlər xiyabanında sıralanan məzar daşları yaşıdır. 20 Yanvar və Qarabağ döyüşlərində həlak olmuş qəhrəmanlarımız daşlaşmış şəkillərinin dili ilə onları ziyarət edən soydaşlarımıza, qonaqlara "biz varıq, olacağıq, həmişə qalacağıq" deyirlər. Prezident İlham Əliyevin şəhid ailələrinə göstərdiyi diqqət və qayğı şəhidlərin ölüməlik rəmzidir. Azadlıq mücadilərimizin başlanğıc tarixi olan 20 Yanvar həm də milli məfkurəmizin oyanışı kimi də dəyərlidir. Ölüm-süzlüyə qovuşmaqla xalqımızın təfəkkürünə əbədi mübarizlik, xoşbəxt gələcək naminə qətiyyətli olmağı öyrədən şəhidlər istək və arzuları ilə həmişə sıralarımızdadırlar. Azərbaycanın qazandıqı bütün uğurlarda onların da payı var. Şəhidlər ölməz! Vətən bölünməz. Tanrı bütün şəhidlərimizə rəhmət eylesin.

Xuraman İsmayılqızı,
"iki sahil"